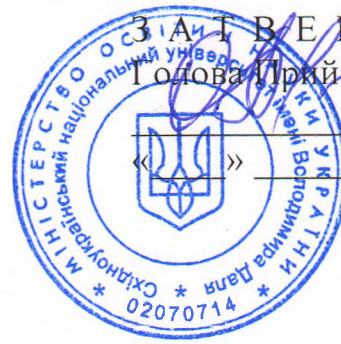

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова Приймальної комісії
О. В. Поркуян
_____ 2025 р.

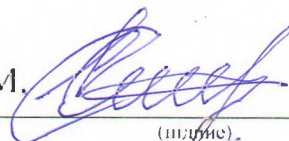
ПРОГРАМА

фахового вступного випробування
для прийому на навчання для здобуття освітнього ступеня **бакалавра**
(зі скороченим терміном навчання – 2 р 10 м)
спеціальності В9 «Історія та археологія»
за освітньою програмою «Історія та археологія»
на основі здобутого раніше освітнього ступеня
або освітньо-кваліфікаційного рівня

Програма складена на підставі робочого навчального плану спеціальності В9 «Історія та археологія» за освітньою програмою «Історія та археологія».

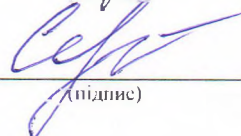
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

к.і.н., доц.Сапицька О.М.

(підпис)

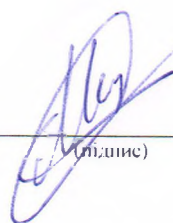
к.і.н., доц. Сергієнко С.Ю.

(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Мазнєв Є.О.

(підпис)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Прийом здобувачів вищої освіти на навчання для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі здобутого раніше освітнього ступеня або освітньо-кваліфікаційного рівня (молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, спеціаліст) здійснюється за результатами складання вступних випробувань.

Мета вступного випробування: оцінити рівень підготовленості вступників для навчання за програмою підготовки бакалавра (зі скороченим терміном навчання - 2р 10м) за спеціальністю В9 «Історія та археологія» за освітньою програмою «Історія та археологія» з метою конкурсного відбору на навчання у СНУ ім. В. Даля в 2025 році.

Завдання вступного випробування полягає у тому, щоб оцінити рівень володіння компетентностями вступників, які повинні:

- називати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури давнього періоду всесвітньої історії та історії України;
- локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти (події, явища, процеси) на карті;
- встановлювати відповідність між одиночними фактами і типовими загальними явищами, групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою;
- розпізнавати найвидатніші культурні пам'ятки, описувати їх, визначати архітектурно-стильові та мистецько-стильові відмінності пам'яток давнього періоду і доби середньовіччя в історії України, розкривати їхнє значення в українській культурній спадщині;
- встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їх значення;
- давати визначення історичних понять й термінів, пояснювати їх і доречно вживати;
- аналізувати історичні документи різного змісту.

Зміст програми відповідає компонентам освітньої програми «Історія та археологія» та їх логічній послідовності.

Порядок проведення вступних випробувань регламентується Правилами прийому до Східноукраїнського національного університету в 2025 році.

II ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Необхідний обсяг сформованих фахових компетентностей вступника, що поступає на навчання на основі здобутого раніше освітнього ступеня або освітньо-кваліфікаційного рівня, забезпечують наступні дисципліни, передбачені навчальним планом освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності В9 «Історія та археологія» за освітньою програмою «Історія та археологія».

«Вступ до історії»

Історія як наука. Об'єкт, предмет та суб'єкт історії як науки. Загальнонаукова та специфічна термінологія. Хронологія. Об'єктивність історії. Суб'єктивний фактор. Плюралізм. Монізм. Системи цінностей. Рівні та форми історичної свідомості. Етапи становлення історії як науки.

Список рекомендованих джерел:

1. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
2. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика : навчальний посібник. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 130 с.
3. Марріотт Дж., Клаус П. History: An Introduction to Theory, Method and Practice / 2-ed. - Taylor & Francis, 2017. – 498 p.
4. Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.

Методологія історичних досліджень. Загальна характеристика термінів «методологія», «методика», «метод». Загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження. Формацийний підхід. Цивілізаційний підхід. Школа «Анналів». Історичні закони. Моделювання історії. Міждисциплінарний підхід до історичних досліджень.

Список рекомендованих джерел:

1. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
2. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика : навчальний посібник. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 130 с.
3. Марріотт Дж., Клаус П. History: An Introduction to Theory, Method and Practice / 2-ed. - Taylor & Francis, 2017. – 498 p.
4. Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.

Історіографія та джерела. Історичні джерела. Класифікації історичних джерел. Специфіка роботи з історичними джерелами. Історіографія: загальна характеристика терміну. Загальні та локальні особливості історичної історіографії в різні хронологічні періоди.

Список рекомендованих джерел:

1. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
2. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика : навчальний посібник. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 130 с.
3. Марріотт Дж., Клаус П. History: An Introduction to Theory, Method and Practice / 2-ed. - Taylor & Francis, 2017. – 498 p.

- 4.Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.
5. Нові перспективи історіописання /За ред. Пітера Берка. – К., 2004.

«Історія України та української культури»

«Історія України і української культури» як навчальна дисципліна. Україна у найдавніші часи. Предмет і об'єкт курсу «Історія України і української культури». Характеристика основних історичних періодів.

Початок формування людської цивілізації на території України. Трипільська культура. Кіммерійці. Скіфо-сарматська доба. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Походження і розселення слов'ян. Східнослов'янські союзи племен.

Список рекомендованих джерел:

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. - 9-те вид., доповн. – К.: Академія, 2023. – 560 с.
- 2.Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с.
3. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1994. – 736 с.
4. Аркас М. Історія України-Русі /М.Аркас. – 2-ге факс. вид. – К.: Вища школа, 1991. – 456 с.
5. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т / НАН України, Інститут політичних та етнонаціональних досліджень; Редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін. – К.: Генеза, 2002 – 2003.
6. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: у 2-х т. /Н.Д. Полонська-Василенко. – 3-те вид. – К.: Либідь, 1995. – Т. 1. До середини ХVІІ ст. – 672 с.
- 7.Палій О. Короткий курс історії України. – К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2023. – 464 с.

Витоки української культури. Український народ – автохтонне населення України. Особливості трипільської та інших археологічних культур. Культурний процес кіммерійського, скіфського і сарматського періодів. Зарубинецька і черняхівська культура та їх місце в культурному надбанні слов'ян. Духовна культура давніх слов'ян. Торгові й культурні зв'язки з античними містами-державами Північного Причорномор'я.

Список рекомендованих джерел:

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. - 9-те вид., доповн. – К.: Академія, 2023. – 560 с.
2. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с.
- 3.Косик В. Україна. Довга і важка боротьба за існування / В.Косик. – К.: Києво-Могилянська академія, 2014. – 277 с.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу: курс, читаний в Українському народному університеті. – Репринт. Відтворення видання 1918 р. – К.: Вид-во книгарні Є.Череповського, 1999. – 272с.

Україна за часів Київської Русі. Галицько-Волинське князівство. Походження держави Київська Русь. Теорії зародження держави у слов'ян.

Етап становлення держави за часів правління Олега, Ігоря, Ольги, Святослава.

Всебічний розквіт Київської Русі за князювання Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Відродження могутності Київської держави за Володимира Мономаха. Феодальна роздрібненість Київської Русі та її чинники. Монголо-татарська навала та її вплив на подальший розвиток Русі.

Галицько-Волинська держава як спадкоємиця Київської Русі, основні етапи її розвитку. Боротьба з монголо-татарами. Князь Данило Галицький.

Список рекомендованих джерел:

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. - 9-те вид., доповн. - К.: Академія, 2023. - 560 с.
2. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси: ЧДТУ, 2016. - 644 с.
3. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т / НАН України, Інститут політичних та етнонаціональних досліджень; Редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін. - К.: Генеза, 2002 - 2003.
4. Українська та зарубіжна культура: Підручник / За ред. В.О.Лозового. - Харків, 2008. - 376с.
5. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / За ред. Л.Є.Дещинського. - Львів, 2005. - 304 с.

Українські землі під владою Литви і Польщі (XIV – перша пол. XVII ст.). Запорозька Січ та реєстрове козацтво – ядро української державності. Входження більшості давньоруських земель до складу Литви та Польщі. Люблінська унія.

Виникнення українського козацтва. Основні категорії козаків. Адміністративно-політичний і військовий устрій Запоріжжя. Запорозька Січ та реєстрове козацтво як ядро боротьби за нову українську державність.

Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст. Формування національної свідомості українців.

Список рекомендованих джерел:

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. - 9-те вид., доповн. - К.: Академія, 2023. - 560 с.
2. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси: ЧДТУ, 2016. - 644 с.
3. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т / НАН України, Інститут політичних та етнонаціональних досліджень; Редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін. - К.: Генеза, 2002 - 2003.
4. Субтельний О. Україна: Історія. - К.: Либідь, 1994. - 736 с.
5. Кормич Л.І. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ ст.: Навч. посіб. / Л.І. Кормич, В.В. Багацький. - 4-те вид - Харків: Одисей, 2004. - 480 с.

Культура Київської Русі. Культурні процеси за литовсько-польської і польсько-козацької доби (XIV – перша половина XVII ст.). Утворення середньовічної держави Київська Русь. Християнсько-язичницький синкретизм як його світоглядна основа. Світська культура Київської Русі: початок письменності, освіти і наукових знань. Архітектурні пам'ятники,

монументальний живопис. Народна культура Київської Русі. Обряди, звичаї. Українська народна творчість.

Історичні умови розвитку культури українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Поширення просвітництва. Братський рух та його культурні здобутки. Архітектура, образотворче мистецтво, музика і театр. Нові явища в галузі церковної культури: перекладання та полемічна література, греко-православне богослужіння. Становлення української літературної мови.

Список рекомендованих джерел:

1. Павлова О., Мельничук Т. Історія Української культури / 2-ге вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 340 с.

Українська національна революція XVII ст. Козацький гетьманат (1648 р. – кінець XVIII ст.). Передумови, причини, рушійні сили та основні етапи Української національної революції XVII ст. Гетьман Б. Хмельницький. Формування української козацької державності. Переяславська угода 1654 р. та її наслідки. Руїна. Гетьман П. Дорошенко. Криза та поразка революції.

Гетьманщина. Гетьманування Івана Мазепи. Конституція П. Орлика. Обмеження та ліквідація козацької державності у XVIII ст. Українські землі під владою Росії і Речі Посполитої. Позбавленням українців козацьких прав і вольностей, повне закріпачення селян. Посилення польського гніту. Гайдамаччина та Коліївщина. Максим Залізняк і Іван Гонта. Рух опришків на Прикарпатті та Буковині. Олекса Довбуш.

Список рекомендованих джерел:

1. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. - 9-те вид., доповн. – К.: Академія, 2023. – 560 с.

2. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с.

3. Політична історія України XX ст.: У 6 т / НАН України, Інститут політичних та етнонаціональних досліджень; Редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін. – К.: Генеза, 2002 – 2003.

Українська культура доби козацько-гетьманської держави. Передумови, причини, рушійні сили та основні етапи Української національної революції XVII ст. Гетьман Б. Хмельницький. Формування української козацької державності. Переяславська угода 1654 р. та її наслідки. Руїна. Гетьман П. Дорошенко. Криза та поразка революції.

Гетьманщина. Гетьманування Івана Мазепи. Конституція П. Орлика. Обмеження та ліквідація козацької державності у XVIII ст. Українські землі під владою Росії і Речі Посполитої. Позбавленням українців козацьких прав і вольностей, повне закріпачення селян. Посилення польського гніту. Гайдамаччина та Коліївщина. Максим Залізняк і Іван Гонта. Рух опришків на Прикарпатті та Буковині. Олекса Довбуш.

Список рекомендованих джерел:

1. Павлова О., Мельничук Т. Історія Української культури / 2-ге вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 340 с.

Українське бароко (друга половина XVII - XVIII ст.). Історичні умови розвитку української культури другої половини XVII-XVIII ст. Реформація церкви та освіти, розвиток науки. Українська барокова література. Козацтво та його роль у формуванні національної самовизначеності української культури.

Українське бароко в архітектурі, образотворчому мистецтві, граверстві. Формування українського театру. Музичне життя України другої половини XVII-XVIII ст. Усна народна творчість, декоративно-ужиткове мистецтво.

Список рекомендованих джерел:

1. Павлова О., Мельничук Т. Історія Української культури / 2-ге вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 340 с.

«Історія первісного суспільства»

Хронологія та періодизація ІПС. Відносна (релятивна) та абсолютна хронологія. Археологічна, антропологічна, геологічна, палеокліматична та інші системи відносної хронології. Природничі методи датування. Періодизація Морган-Еванса. Сучасні системи періодизації.

Список рекомендованих джерел:

1.Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства. Підручник. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. — 172 с.

2.Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. - К.: Либідь, 2009. – 239 с.

Передумови антропогенезу. Еволюція людства. Родина Hominidae. Біологічна концепція антропогенезу. Фактори загальноєволюційних процесів. Закони та механізми природного відбору. Екологічні обставини антропогенезу. Методи антропології: анатомія, морфологія, фізіологія, генетика. Ознаки підтриби Hominina, ознаки Homo, характеристика кожної ознаки. Розширена схема еволюції людства. Морфологічна своєрідність предкових форм Homo. Фактори формування морфологічних особливостей у ізольованих та неізольованих групах предкових форм. Ранні, ерінгсдорфські, класичні, шаппельські неандертальці Європи. Родезійська людина. Палеоантропи Азії. Палестинські «неандертальці». Вік, біологічні особливості та характеристика способу життя різних груп неандертальців. Денисівці. Кроманьйонці (неоантропи) - біологічні особливості, умови формування, ареал розселення.

Список рекомендованих джерел:

1.Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства. Підручник. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. — 172 с.

2.Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. - К.: Либідь, 2009. – 239 с.

Соціогенез. Поведінкові характеристики стада гомінід. Стада і гаремні сім'ї людиноподібних мавп. Теорія статевого проміскуїтету. Інбридинг. Причини поява статевих табу. Агамія, аномія. Виникнення праобщини. Рід, причини його виникнення. Десять ознак роду. Рід, фратрія, плем'я та їх взаємини. Епігамія. Материнський рід. Соціальна структура сусідської громади. Матріархат. Патріархат. Жіночі та чоловічі союзи. Обряди ініціації. Локалізація

сімейно-шлюбних відносин. Еволюція патріархальної родини. Сорорат, левират, гетеризм. Патронімії і племінні структури епохи патріархату.

Список рекомендованих джерел:

1.Баженов О.Л. Історія первісного суспільства: навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету денної форми навчання / О.Л. Баженов. — Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2014. — 296 с.

2. Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства. Підручник. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. - 172 с.

3. Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. - К.: Либідь, 2009. — 239 с.

Первісні економічні формації. Політогенез. Первісна периферія. Ранньопервісна родова община. Раннє привласнює господарство (збиральництво, полювання) та знаряддя праці олдувайської й ашельської епохи палеоліту. Перший природний розподіл праці в мустьєрську епоху палеоліту. Трансформація форм господарчої діяльності у пізньому палеоліті. Статевовіковий розподіл праці. Пізньопервісна родова община. Зародження й розвиток ранніх форми землеробства. Центри виникнення скотарства та землеробства. Доместикація тварин та окультурення рослин. ГКТ. Розвиток позитивних знань. Керамічне виробництво. Прядіння й ткацтво. Засоби пересування. Використання металів та значення цього фактору у розвитку людського суспільства. Зміни у розподілі продуктів виробництва. Поява різних форм власності. Виникнення та трансформація форм обміну і його вплив на становлення політичної складової. Поява іригаційного землеробства. Розвиток скотарства й поява кочових племен. Поява ремесла. Поділ первісних суспільств на егалітарні, ранжовані і стратифіковані. Характер первісних військових сутичок. Військові дружини. Початок первісної урбанізації. Бігмени та вожді. Соціально-економічна диференціація пізньородового суспільства. Виникнення народностей. Типи первісної периферії та її контакти з цивілізаціями. Сучасні осередки та прояви первісності.

Список рекомендованих джерел:

1.Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства. Підручник. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. - 172 с.

2.Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. - К.: Либідь, 2009. — 239 с.

«Археологія та методика польової археології»

Археологія як наука. Сучасне законодавство про охорону археологічної спадщини. Визначення археології і її місце серед історичних наук. Територіальні та хронологічні межі археологічного пізнання. Тісний зв'язок археології з гуманітарними й природничими науками. Археологічна періодизація й хронологія. Види археологічних пам'яток: стоянки, селища, городища, групові могильники, поховання. Основні археологічні категорії: археологічна культура, тип пам'яток, локальний варіант, історико-культурна спільнота, закритий та відкритий комплекс. Хартія про охорону та використання археологічного надбання (жовтень

1990), Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Відкриті листи та дозволи на проведення археологічних досліджень.

Список рекомендованих джерел:

1. Археологія України. Курс лекцій за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005. – 503 с.
2. Гершкович, Я. П., Гречко, Д. С. (ред.). 2022. Археологія України за роки Незалежності. Київ: ІА НАН України, 448 с.

Епоха бронзи. Особливості розвитку давнього населення України за доби бронзи. Бронзоливарне виробництво. Циркумпонтійська, Євразійська, Європейська металургійні провінції. Донецький гірничо-металургійний центр доби бронзи. Особливості матеріальної культури ямної, катакомбної, бабинської та зрубної культурно-історичних спільнот.

Список рекомендованих джерел:

1. Археологія України. Курс лекцій за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005. – 503 с.
2. Гершкович, Я. П., Гречко, Д. С. (ред.). 2022. Археологія України за роки Незалежності. Київ: ІА НАН України, 448 с.

Ранній залізний вік. Поняття «залізний вік». Металургія заліза. Причини кризи бронзоливарного виробництва. Особливості розвитку давнього населення України в епоху раннього заліза. Етнічна строкатість населення давньої України за доби раннього залізного віку. Поняття «історичний народ». Особливості матеріальної культури населення новочеркаського і чорногорівського типу. Культура давніх скіфів і сарматів. Пам'ятки раннього залізного віку на теренах України.

Список рекомендованих джерел:

1. Археологія України. Курс лекцій за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005. – 503 с.
2. Гершкович, Я. П., Гречко, Д. С. (ред.). 2022. Археологія України за роки Незалежності. Київ: ІА НАН України, 448 с.

Розвідка археологічних пам'яток. Мета і завдання археологічних розвідок, їх організація. Геологічні та природно-географічні умови розташування археологічних пам'яток. Закономірності розміщення археологічних пам'яток. Підйомний матеріал. Артефакт. Розвідувальний шурф. Стратиграфія. Культурний шар та стерильний прошарок. Фіксація археологічної пам'ятки та археологічних знахідок. Камеральна обробка матеріалу та складання наукового звіту про археологічну розвідку.

Список рекомендованих джерел:

1. Археологія України. Курс лекцій за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005. – 503 с.
2. Гершкович, Я. П., Гречко, Д. С. (ред.). 2022. Археологія України за роки Незалежності. Київ: ІА НАН України, 448 с.

«Історія Стародавнього Сходу»

Стародавній Єгипет. Особливості археологічних культур додинастичного періоду. Виникнення найдавнішої Єгипетської держави. Утворення централізованої деспотії. Поступовий розпад Стародавнього царства і його

причини. Боротьба Гераклеополя і Фів. Посилення влади номархів. Завоювання Єгипту гиксосами. Соціальне розшарування населення Єгипту Середнього Царства. Вигнання гиксосів з Єгипту. Завойовницькі війни фараонів 18 династії. Дипломатія за часів Аменхотепа III та її наслідки для культури Стародавнього Єгипту Нового царства. Релігійна реформа Аменхотепа IV. Наслідки релігійної реформи для Єгипту за часів наступників Ехнатона. Завойовницька політика фараонів 19 династії. Єгипет за часів наступників Рамзеса II. Організація державного управління в період Нового Царства. Завоювання Єгипту лівійцями. Завоювання Єгипту ефіопами. Об'єднання Єгипту саїсськими правителями. Завоювання Єгипту Камбізом, О. Македонським. Династія Птолемеїв.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.

Найдавніші держави Месопотамії. Природні умови Месопотамії. Архаїчна епоха та створення найдавнішого суспільства. Історія археологічних відкриттів на території Месопотамії. Заснування Шумерійського царства при Лугаль-загіссі (2373-2349 до н.е.). Піднесення Аккаду. Саргон I (2369-2314 до н.е.), Нарамсін (2290-2254). Завоювання Месопотамії гутіями. (2228-2104) III династія Ура (2118-2007). Релігійні вірування населення найдавніших держав Месопотамії.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.

Сирія. Фінікія. Давня Палестина. Природні умови та населення Сирії та Фінікії. Соціально-економічні відносини в Сирії та Фінікії. Розвиток торгівлі. Культура Сирії та Фінікії. Роль Сирії та Фінікії в стародавньому світі. Створення самостійних сирійських та фінікійських держав. Завоювання Сирії та Фінікії іноземними державами. Фінікійська колонізація. Археологічні розкопки та письмові джерела з історії Давньої Палестини. Ханаан в 3-2 тис. до н.е. Створення Ізраїльського царства. Відокремлення Ізраїлю від Іудеї. Їх занепад.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.

Ассирія та Персія. Природні умови та населення. Джерела з історії Ассирії. Заснування найдавнішої Ассирійської держави. Перше піднесення Ассирії. Друге піднесення Ассирії. Виникнення та занепад Ассирійської імперії (8-7 ст. до н.е.). Організація військової справи в Ассирії. Структура ассирійського суспільства. Державне управління. Культура та релігія Ассирії. Царський культ. Заснування Перського царства та зовнішня політика Перської держави при Ахеменідах.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.
3. Ручинська О. А., Сергєєв І. П. Історія Стародавнього Сходу: Навчально-методичний посібник. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 108 с.

Стародавня Індія. Природні умови, населення та найдавніші держави. Завоювання Північної Індії аріями. Кастова система. Чандрагупта (321-297 рр. до н.е.). Держава Ашоки. Культура та релігія стародавньої Індії. Наука стародавньої Індії.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.

Стародавній Китай. Господарство, суспільний та державний устрій Китаю (держави Шан-Інь, Чжоу, Цін, Хань). Реформи Ван Мана. Повстання «червонобрових», його хід і результати. Культура Стародавнього Китаю. Виникнення та розвиток релігійно-філософських течій. Наука Стародавнього Китаю.

Список рекомендованих джерел:

1. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.
2. Голованов С.О. Історія Стародавнього Світу. В 5 т., 2016. – 472 с.

«Історична географія»

Історична географія як складова історичної науки та її становлення. Характеристика історичної географії. Етапи розвитку. Визначні дослідники. Основні терміни та визначення.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.
  2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.
- Електронний ресурс:** History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

Географія Античної Греції та Риму. Природно-кліматичні умови Стародавньої Греції. Історико-географічні аспекти Кріто-Мікенського світу. Політична карта Стародавньої Греції. Елліністичний світ. Природа та населення Стародавньої Італії. Політична карта Стародавньої Італії. Поширення римської експансії. Політична карта.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.
  2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.
  3. Пістун М. Основи теорії суспільної географії. – Київ, 1996.
- Електронний ресурс:** History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

Географія загальних рис європейського розвитку в період середньовіччя. Географія цивілізації середньовіччя. Відкриття Нового Світу. Розширення ойкумени в Африці, Азії. Відкриття Австралії й Океанії. Перші плавання навколо світу та загальні результати відкриттів. Розширення ойкумени в Європі та політична карта Європи. Динаміка та розміщення європейського населення. Етнічні процеси. Середньовічна географія і географічний розвиток праці та торговельні зв'язки.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.

2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.

Електронний ресурс: History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

Загальні риси розвитку та географія у період нового часу.

Політична карта Європи та Азії. Етнічні процеси в Європі та Азії. Політична географія Західної Європи. Рух і розміщення населення. Формування націй.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.

2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.

3. Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII століття / О. Щодра : навч. посіб. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2016. – 298 с.

4. Мельниченко В.М. Історична географія України. Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.М. Мельниченко. – Черкаси, 2010. – 111 с.

Електронний ресурс: History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

Світовий розвиток та розвиток уявлень людства про світ у новітній період. Освоєння та дослідження Арктики та Антарктики у XX ст. Дослідження світового океану. Експедиції на найвищі горні вершини. Дослідження джунглів Амазонії та Африки. Вивчення нових людських спільнот. Географічний поділ праці. Колоніалізм та неокolonіалізм. Тоталітаризм. Політична карта світу.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.

2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.

3. Дністрянський М. Україна в політико-географічному вимірі / М. Дністрянський . – Львів, 2000.

4. Дністрянський М. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. Дністрянський. – Львів, 2006.

5. Дністрянський М. Вступ до історичної географії України: Цикл лекцій / М.Дністрянський. – Львів, 2007. – 44с.

6. Рудницький С. Політична географія України. – Львів, 1998.

Електронний ресурс: History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс.

Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

Історико-географічні аспекти розвитку та поширення релігій світу.

Історико-географічні аспекти розвитку та поширення іудаїзму, християнства, буддизму, ісламу як світових релігій, а також зороастризму, конфуціанства, даосизму, синтоїзму, індуїзму, джайнізму, сикхізму.

Список рекомендованих джерел:

1. Корнус О.Г. Історична географія: навчальний посібник / О.Г. Корнус; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.

2. Трохимчик С. Політична географія світу з основами геополітики. – Львів, 1997.

Електронний ресурс: History and Geography of Europe and the World. Електронний ресурс.

Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.

ІІІ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальна кількість завдань іспиту – **14**.

На виконання роботи відведено **60 хвилин**.

В основу визначення рейтингу покладено результати обраховані на основі суми тестових балів. Для кожного запитання тесту встановлюється відповідна система оцінювання:

1. Запитання **1-10** малої складності – **1 бал (сума 10 балів)**;

2. Запитання **11-13** середньої складності – **3 бали (сума 9 балів)**;

3. Запитання **14** підвищеної складності – **6 балів (сума 6 балів)**.

Сума тестових балів при якій іспит вважається складеним – **5-25 балів**.

Загальна сума тестових балів за всі правильні відповіді **25 тестових балів** – відповідає **200 балам** рейтингової оцінки. Пороговий тестовий бал («склав / не склав») для вступного іспиту становить **5 тестових балів** – відповідає **100 балам** рейтингової оцінки.

Рейтингова оцінка за 100-бальною шкалою (від 100 до 200 балів) визначається відповідно до таблиці відповідності тестових балів рейтинговій оцінці.

Таблиця 1

Відповідність тестових балів рейтинговій оцінці

Тестовий бал, S (сума балів за правильні відповіді на запитання)	Рейтингова оцінка, BB
1	2
0-4	не склав
5	100
6	105
7	110
8	115
9	120
10	125
11	130

12	135
13	140
14	145
15	150
16	155
17	160
18	165
19	170
20	175
21	180
22	185
23	190
24	195
25	200

Голова фахової атестаційної комісії

Арсентьєва О.С.

Член фахової атестаційної комісії

Сапицька О.М.

Відповідальний секретар ПК

Мазнів Є.О.